

Itt befejezzük, abban a reményben, hogy az általunk javasolt egyszerű és könnyű módzatokkal minden olyan ellenérvre választ adtunk, amely továbbra is érvényben hagyná a Jón Szigeteket elnyomó szörnyű rendszert; egyúttal abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy újabb bizonyítékát adtuk ama őszinte szándékunknak, amit avégett fogalmaztunk meg, hogy szülőföldünk polgári mivolta, boldogsága és jóléte kizárólag a brit kormány nagy bölcsességére és igazságérzetére legyen bízva.

III. KAPODISZTRIASZ GRÓF LEVELEZÉSÉBŐL

Bizalmas levél Lord Bathursthoz
(Varsó, 1819 október 1/13)¹⁴

Bizalmasan átadtam V.E.-nek¹⁵ azokat a feljegyzéseket, amelyeket a Jón Szigetek jelenlegi állapotáról kért tőlem, és – adósságomat törlesztve – általa kérek elnézést. ...

A feladat, amit kettős cél elérése érdekében vállaltam fel, időt igényelt. Fáradásaim befejeztével munkám kegyes fogadtatást vár Öntől. Megtalálja benne a kendőzetlen igazságot; tudomására hozom a tényeket és figyelmen kívül hagyom a személyeket. Vizsgálataimról bizonyíthatóan tanúskodnak a közokmányok. Enélkül a megkérdőjelezhetetlen tanúság nélkül nem vállalhatnám a felelősséget. Vagyis semmi olyan feltételezésem nincs, amely ne felelne meg a hiteles dokumentumokban leírtaknak.

---

¹⁴ A két időpont a juliánusz és a gregoriánus naptár közötti eltérést tükrözi.

¹⁵ A szövegből csak annyi derül ki V. E.-ről, hogy az illető hölgy.

Méltóztassék Gróf Úr komoly figyelmet szentelni a szigetek érdekeinek. Higgye el nekem, néhány másodlagosnak tűnő dolog méltó kormánya felvilágosult közbenjárására.

A pillanat, amelyben V.E. a dolgok valódi állását tudomására hozza, egyszersmind a gyors orvoslás letéteményese is. Gyors orvoslásról beszélek, mert minden késedelem új bajt szül. Az intézkedések, amelyeket a szabadság eléréséért szorgalmazok, számomra úgy tűnik, hogy igen egyszerűek és könnyűek, s mi több, reménykedek azok üdvös mivoltában.

Minden kellemetlenség, ami ebben az ügyben V.E.-vel és kollégáival kapcsolatban zavart engem, egyúttal örömet is szerzett nekem azon a baráti és bizalmas viszony okán, ami személyem irányába megnyilvánult. Gróf Úr, örömmel kerülnék Önnel - akire hazámnak oly nagy szükség van - személyes kapcsolatba, miközben bízok egy boldog és megfelelő életfeltételeket teremtő változásban is. Őszinte nagyrabecsüléssel stb.

Levél Wellington hercegnek
(Varsó, 1819. október 13.)

Élvén V.E.-től kapott felhatalmazásommal, tudomására hozom Lord Bathursttal folytatott megbeszéléseim lényegét szülőföldem szerencsétlen helyzetét illetően.

Első tárgyalásunk alkalmával bizonyossá vált előttem, hogy Ő vajmi keveset tud azokról a mozzanatokról, amelyek tulajdonképpen az összes probléma okozói. Miután átfutotta az iratokat, amelyek az Ön figyelmére is méltóak, Bathurst gróf nem vonhatta kétségbe a nyilvánvaló visszaéléseket; de e a miniszter mélyen meg van győződve arról, hogy komoly akadályok állnak egy jobb rendszer útjában. Az első akadály a november 5-i egyezség, a második a három év óta meghozott és végrehajtott intézkedések rendszere a szigeteken.

Ami az egyezséget illeti, azt Bathurst gróf nem tartja kivitelezhetőnek. S.E.¹⁶ csak egy olyan rendszert tudott kidolgozni, miszerint – jöllehet az erődökben idegen helyőrség állomásozik – az ország szabad és független, a védett nép politikai jogainak gyakorlását biztosító alkotmányt pedig egyetlen állammal, a Védnök Hatalommal kell jóváhagyatni.

Nem feladatomban szembeszállni ezzel a véleménnyel. Fejet hajtva a tények előtt a szigetek kívánságára tolmácsolt jogos panaszok felvetésén kívül egyéb mondanivalóm nem volt.

Az ellenkező álláspontra helyezkedve csupán csak a problémák felvetésére szorítkoztam, mivel ismerem a szerződés pontos végrehajtását. Inkább gyakorlati, semmint elvont elvi síkon szívvel-lélekkel ragaszkodtam a fennálló rendszer hiányosságaiból adódó kellemetlen következmények feltárásához.

A rendszer alapelveit vizsgálva könnyű volt rámutatnom a november 5-i szerződés pontjaival ellentétes dolgokra.

Amikor az alkalmazás szempontjából vizsgáltam meg azt, aggódva bár, de egyértelműen kimutattam, hogy hazám mennyit szenved a jelen igazgatási rendszertől. Bathurst Gróf Úr végtelen türelemmel hallgatta meg hosszú eszme-futtatásaimat, és felhatalmazott arra, hogy foglalkozzam a kérdéssel. Azon kívánságát is kifejezte, hogy készíttessen nekem másolatot vagy feljegyzéseket az iratokról, amelyeket volt szerencsém bemutatni neki. Magam is szívesen vállaltam el ezt a feladatot. Lassan befejeztem munkámat, és Herceg Úr meg fog bizonyosodni indítékaimról, miszerint a munkatársához intézett levélben csakúgy, mint az Önnek címzett terjedelmes küldeményben lévő feljegyzésben a szabadság nevében emeltem fel szavamat.

Szíveskedjék még egyszer áttekinteni e munkát teljes terjedelmében, és átgondolni a benne felvetett kérdéseket. Döntsen ahogy szokott, igazságosan és nyíltan mondjon ítéletet. Hónfitársaim nevében előre is elfogadom döntését, mert ők minden bizodalomukat belém vetették. Én

---

¹⁶ A szövegből nem derül ki, hogy kiről van szó.

minden reményemmel Önhöz fordulok. Mivel honfitársaim méltónak tartottak engem bizalmukra, nem szándékozom ezt azzal igazolni, hogy lemondok jón voltomról, vagy hogy összetévesztem ezt a címet azokkal, amelyek annyi szerencsét hoznak nekem az Orosz Cárral való érintkezésem során.

Mint országom polgára emelek szót szülőföldem érdekében; és ha Sándor cár ennek ismeretében jóindulatú együttműködésével segít engem, mivel a Cár mindenekelőtt ember, vagyis olyan keresztény, aki szíve mélyén a mi szent vallásunkat gyakorolja, következésképpen Ófelsége egyetlen alkalmat és lehetőséget sem szalaszt el, hogy védelmezőjévé legyen annak az ügynek, melyet én saját feladataim között a legdrágábbnak és a legszentebbnek tekintek. Hűségesen tudomására hoztam V.E.-vel és kollégáival folytatott megbeszéléseim lényegét; megmutattam neki az Ön és Lord Castlereagh levelét, nem mulasztottam el elé tárni a napi küldeményt és az azt kísérő leveleket.

A Cár elfogadta az itt említett megbízatást, és nem tekintette magát a november 5-i egyezmény szerződő hatalmának; egyúttal háláját fejezi ki azért, hogy Ön erre a bizalmas tárgyalásra kéri fel.

Ófelsége igazi elégtételt fog érezni, ha az Ön közvetítése által értesül ígéretének előnyös fogadtatásáról. Ez megszabadítja a Hét Sziget lakosságának életét egy zsarnoki igazgatási rendszertől, az alapjaiban elhibázott önkényuralomtól. Ennek apropóján bátorkodom néhány javaslattal élni. Az ön igazságosságára bízom ezeket; nem számít a módszer, ám az óhajtott tettek végül áldottá teszik a védnökeik nevét a Hét Szigeten. Türelmetlenül várják e jótéteményeket, de kizárólag az Ön Kormányától remélik ezen önként felajánlott igazságtételt. Bejártam e területeket és ismerem országomat; ezen ismeretek birtokában kérem arra, ne engedje, hogy egy élő és érzékeny népet hosszú szenvedésnek tegyenek ki. Mindennek van határa; a tekintély, amit korábbi szolgálataim révén vívtam ki magamnak a Jón Szigetek lakosai körében, erősíti bennem a reményt, hogy honfitársaim nyugodt beletörődéssel várják a brit kormány felé tett jelenlegi indítványaim eredményeit. A nép 1816 óta hallgat rám; remélem ez később is így lesz. Könyörögve kérem Uram, hogy erőfeszítéseim nem legyenek hiábavalóak!

Elnézését kérve hosszú levelemért, fogadja őszinte nagyrabecsülésem stb.